

DİL FELSEFESİ

DERLEYEN
BARRY LEE

BARRY LEE

York Üniversitesi Felsefe Bölümü Öğretim Üyesidir. Araştırma alanı dil felsefesi ve metafiziktir.

MICHAEL BEANEY

York Üniversitesi'nde felsefe profesörüdür. Yayınları şu şekildedir: *Making Sense* (Duckworth, 1996) ve editör olarak *The Frege Reader* (Blackwell, 1997), *The Analytic Turn* (Routledge, 2007), *The Oxford Handbook of the History of Analytic Philosophy* (Oxford University Press) ve *Gottlob Frege: Critical Assessments of Leading Philosophers* (4 cilt, Routledge, 2005, Erich Reck ile birlikte).

KENNETH A. TAYLOR

Stanford Üniversitesi Henry Waldgrave Stuart kürsüsünde felsefe profesörüdür. Yayınları arasında *Truth and Meaning: An Introduction to the Philosophy of Language* (Blackwell, 1998) an *Reference and the Rational Mind* (CSLI, 2003). Amerika'da kamuya açık *Philosophy Talk* adlı radyo programına ev sahipliği yapıyor.

ARIF AHMED

Cambridge Üniversitesi'nde Felsefe Bölümü öğretim üyesi. Yayınları şu şekildedir: *Saul Kripke* (Continuum, 2007) ve editör olarak *Wittgenstein's Philosophical Investigations: A Critical Guide* (CUP, 2010).

PIERRE WAGNER

Paris I Panthéon-Sorbonne Üniversitesi Felsefe Bölümü ve IHPST (Institut d'histoire et de philosophie des sciences et des techniques) öğretim üyesidir. Yayınları şu şekildedir: *La Logique* (PUF, 2007) ve editör olarak *Carnap's Logical Syntax of Language* (Palgrave Macmillan, 2009).

GUY LONGWORTH

Warwick Üniversitesi'nde felsefe doçentidir. Yayınları şu şekildedir: *Reading Philosophy of Language* – Jennifer Hornsby ile birlikte (Blackwell, 2005).

GARY KEMP

Glasgow Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyesidir. Yayınları şu şekildedir: *Quine: A Guide for the Perplexed* (Continuum, 2006), *Critical Thinking: A Concise Guide* (Tracy Bowell ile birlikte, Routledge, 2001) ve *Quine versus Davidson: Truth, Reference and Meaning* (OUP).

JOHN COLLINS

East Anglia Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyesi. Yayınları şu şekildedir: *Chomsky: A Guide for the Perplexed* (Continuum, 2008).

KENT BACH

San Francisco State Üniversitesi'nde emekli profesör öğretim üyesidir. Dil felsefesi, bilgi teorisi ve zihin felsefesi üzerine geniş kapsamlı çalışmaları vardır. Yayınları şu şekildedir: *Thought and Reference* (Oxford, 1987; genişletilmiş baskı 1994) ve Michael Harnish ile birlikte – *Linguistic Communication and Speech Acts* (MIT Press, 1979).

KIRK LUDWIG

Indiana Üniversitesi'nde Felsefe Profesörüdür. Yayınları şu şekildedir: *Donald Davidson: Meaning, Truth, Language, and Reality* (OUP, 2005), *Donald Davidson's Truth-theoretic Semantics* (OUP, 2007) –Ernie Lepore ile birlikte – ve *Donald Davidson* (CUP, 2003).

BERNHARD WEISS

Cape Town Üniversitesi'nde Felsefe Profesörüdür. Yayınları şu şekildedir: *Michael Dummett* (Acumen, 2002) ve *How to Understand Language: A Philosophical Inquiry* (Acumen, 2009).

BRYAN FRANCES

Fordham Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde doçent öğretim üyesidir. Yayınları arasında dil felsefesi, zihin felsefesi, epistemoloji ve metafizik alanlarında yazdığı makaleler bulunmaktadır.

THOMAS BALDWIN

York Üniversitesi'nde Felsefe Profesörüdür. Yayınları şu şekildedir: *Contemporary Philosophy: Philosophy in English since 1945* (OUP, 2001), *The Cambridge History of Philosophy 1870–1945* (CUP, 2003), *Maurice Merleau-Ponty: Basic Writings*, (Routledge, 2003), *Reading Merleau-Ponty* (Routledge, 2007) ve Consuelo Preti ile birlikte – *G. E. Moore: Early Philosophical Writings* (CUP, 2011).

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ VE TEŞEKKÜR	11
GİRİŞ	12
BARRY LEE	
1	52
FREGE	
MICHAEL BEANEY	
2	82
RUSSELL	
KENNETH A. TAYLOR	
3	110
WITTGENSTEIN: TRACTATUS LOGICO-PHILOSOPHICUS	
ARİF AHMED	
4	121
CARNAP	
PIERRE WAGNER	
5	144
AUSTIN	
GUY LONGWORTH	
6	168
WITTGENSTEIN: FELSEFİ SORUŞTURMALAR	
ARİF AHMED	
7	190
QUINE	
GARY KEMP	
8	224
CHOMSKY	
JOHN COLLİNS	
9	256
GRICE	
KENT BACH	

10	281
DAVIDSON	
KIRK LUDWIG	
11	315
DUMMETT	
BERNHARD WEISS	
12	346
KRIPKE	
BRYAN FRANCES	
13	372
DERRIDA	
THOMAS BALDWIN	
İNGİLİZCE – TÜRKÇE KARŞILIKLAR	396
TÜRKÇE – İNGİLİZCE KARŞILIKLAR	402
DİZİN	410

SUNUŞ VE TEŞEKKÜR

Dil felsefesinin ülkemizdeki serüveninin II. Dünya Savaşı sırasında ülkemize sığınan felsefeciler tarafından tanıtılan modern mantıkla birlikte başladığı söylenebilir. Ancak geçen 60-70 yıllık süre içerisinde dil felsefesi alanında Türkçe çeviri yahut telif eser olarak verilen ya da verilmiş çok az dil felsefesi metni olduğu da üzücü bir gerçektir. İşte bu azlığa binaen, kıymetli çevirmen arkadaşlarımla birlikte, başta İngilizce literatürü takip edemeyen dil felsefesi okuru olmak üzere Türk okuruna bu çeviriyi ulaştırmanın mutluluğu içerisindeyiz. Dileriz bu çalışma, gelecekte yapılacak Türkçe dil felsefesi çalışmalarına öncülük eder ve bu alanın ülkemizdeki seyrine katkılar sunar.

Değerli öneri, katkı ve desteklerinden dolayı başta kıymetli hocalarım Doç. Dr. Aziz F. Zambak, Prof. Dr. Cem Bozşahin ve Doç. Dr. Samet Bağçe olmak üzere bu kitabın ortaya çıkmasında en büyük katkıyı sunan Mert Ak, Mustafa Yıldırım, Osman Gazi Birgül, Eren Rızvanoğlu, Kerem Çayır, Bayram Mustafa Zor, Ünsal Çimen, Kamuran Özlem Üzer ve Türkan Fırıncı Orman'a çok teşekkür ederim. Kitabın bazı bölümlerinde karşılaştığımız çeviri sorunlarıyla alakalı değerli görüşlerini bizden esirgemeyen Prof. Dr. İlhan İnan, Doç. Dr. Mustafa Cihan Camcı, Ahmet Demirhan ve Mustafa Bozkurt Gürsoy'a da ayrıca teşekkür etmek isterim. Bu çevirinin yayın programına alınmasında en büyük desteği sunan kıymetli dostum Ertuğrul Nehri'ye, çeviri sürecinde yükümü hafifleterek son okumalar konusunda yardımlarını esirgemeyen çok değerli dostlarım Cenk Çelik ve Mehmet Derya Hazar'a da desteklerinden dolayı minnettarım.

OSMAN BARAN KAPLAN
Şubat 2019 - Ankara

GİRİŞ

BARRY LEE

ÇEVİREN: MERT AK

1. *Dil ve Felsefe*

Dilde ve dille yaşarız. Daha doğrudan bir söylemle, hayatımızdaki birçok mesele dilsel araçlarla idame ettirilir. Meşgalelerimizi çoğunlukla kelimelerle düzenler, dünyanın temsil ve modellerini kurmaya yine kelimelerle gireriz. Kendimizi hem başkalarına hem kendimize büyük ölçüde kelimeler sayesinde ifade ederiz; – büyük ölçüde diyoruz, çünkü kelimesiz düşünmek de mümkündür. Dil kullanımı¹, insan yaşamının ekseriyetle ayırt edici bir özelliğidir. Diğer hayvanlar da dil kullanımına benzer bir yolla (bilgi iletimi anlamında) iletişim kuruyor olsalar da bildiğimiz kadarıyla insandan başka hiçbir hayvan, insanların dil kullanma kapasitesindeki ifade gücüne ve kapsama sahip bir beceriklilikte değildir.

Felsefeciler dil ile yalnızca insan hayatındaki merkezî konumu sebebiyle ilgili değillerdir; – öte yandan tek başına bu bile dili felsefi bir araştırma konusu yapmak için iyi bir neden olurdu. Daha önce de işaret edildiği gibi, dil ile düşünce arasındaki ilişkiye dair sorular önemlidir. (Örneğin bazı filozofların öne sürdüğü üzere dil, bize böylesine doğal gelen düşünce için elzem bir araçtır ve dolayısıyla dil olmadan, düşünmekten mahrum kalırız.) Benzer başka sebepler de vardır. Hiç değilse bazı filozoflar dil ve dilin temel

¹ Metinde 'language-use', 'dil-kullanımı' şeklinde karşılanmıştır. (Çev.)

yapıları hakkında daha net olunursa; bunun, dünyanın yapısı –ve de metafizik– hakkında daha net olmaya yardımcı olacağını umuyorlar. Örneğin zamanın doğası, geçmişteki veya gelecekteki şeylerin durumlarıyla ilgilenen filozoflar; zaman kipleri (geçmiş zaman, gelecek zaman vd.) hakkında bir açıklığa ulaşmaya ve ileri sürülen zamansal ifadelerin anlamının izahını vermeye çalışıyorlar. (Dilin yapısının gerçekliğin yapısına kılavuzluk ettiği düşüncesi, dil felsefesinin temel konularıyla bizatihi ilintilidir. Dil felsefesindeki bazı kilit isimler bu iddiayı sorgulayacaktır: Carnap ve geç dönem Wittgenstein bölümlerini inceleyiniz.) Filozofların dil ile ilgilenmesinin bir diğer genel sebebi ise felsefe ediminin –argümanların ve kavramsal açıklığın– dilsel araçlarla yürütülmesidir. Filozoflar, bu araçların felsefe edimi için elverişliliğinden emin olmak adına onları dikkatli ve hassas bir inceleme altına almak isterler. Böylece dilde şöyle ya da böyle gizli kalmış tuzaklara takılıp hatalı argümanlar üretilmeyecek, şeyler yanlış şekillerde görülmeyecek ve anlam belirsizliklerinden doğan, aslında hiçbir anlama gelmeyen sorular kovalanmayacaktır.

2. Bütünsel Bir Dil Görüşü?

Dil üzerine çalışmaya başladığımızda ilk olarak dilsel aktiviteyle karşılaşırız (Japonca konuşma, Fransızca yazışma, BSL'de² işaretleşme vd.). Bu aktivitedeki muazzam çeşitliliğe rağmen –öyle ki planlamak, şakalaşmak, yorumlamak, tarif etmek, kuramsallaştırmak, kendi kendine konuşmak, sormak, emretmek, istemek, kurgulamak, bilgi ve enformasyon aktarımı ve daha bir sürü şey için dili kullanırız; – dil kullanımının belli bir anlamda bütünsel bir olgu olması makuldür. Bütünselliği imkân dâhilinde olan olgular mevzubahis

² BSL, *British Sign Language*, Britanya İşaret Dili. (Çev.)

olduğunda da bu olguların izahını verecek tek bir kuram arayışına girme eğilimindeyizdir; bu olguların nasıl ilişkili olduğunu gösterecek ve mümkün olduğu yerlerde, gözlemlediklerimizin açıklamasını sunacak bir izah. Örneğin fizikteki atom teorisi; gazların basıncı, hacmi ve sıcaklığı arasındaki ilişkiye, kimyasal birleşmelerde kullanılan maddelerin oranlarına, Brown hareketine vd. dair açıklamaların temelini oluşturur. Teorik bir iddia, çok çeşitli olgular hakkında açıklamalar ve öngörüler sunabiliyorsa, bu o iddianın doğru olduğuna inanmamız için bir sebeptir. Böylesi bir iddia eğer daha iyisi henüz sunulmamış bir açıklamaya aitse, en iyi açıklama olarak çıkarımdır.³

O hâlde dil kullanımının temel veçheleri üzerine, muazzam çeşitlilikteki dilsel aktivitelerimizin ortak yanını gösterecek ve mümkün olan yerlerde gözlemlediklerimizin izahını verecek bütünsel ve sistematik bir açıklama iyi olacaktır. Öyleyse bu bütünsel ve sistematik izahın temelinde hangi kilit kavram veya kavramlar olmalıdır? Bu sorunun apaçık ve cezbedici bir cevabı var: *anlam*. Dil kullanımına ait olgular, öyle görünüyor ki, dilsel ifadelerin anlamlılığını kullanıyor olmak bakımından bir bütünsellik kazanıyor. Elbette, bu önerme doğru olsa bile, şu noktada daha çok yolumuz var. Kilit kavramımız olarak anlamı seçtiğimiz anda, anlam ve onunla ilintili konular hakkında, aşağıdakileri de içeren, oldukça zor sorularla karşılaşılıyor:

- Kelimelerin bir anlama sahip olması ne demektir?
- Kelimeler, nasıl ifade ettikleri anlamlara gelirler?
- Bir dil kullanıcısının bir ifadeyi anlaması ('anlamını kavraması') veya bir dili bilmesi ne demektir?

³ Bütünsel izahlara yönelik eğilim yalnızca pozitif bilimlere özgü değildir. Shakespeare'in, içinde insan doğası ve insanlık hallerinin dikkate değer olduğuna yönelik tözel ve ayrık bir görüş barındıran oyunlarına dair bir izah da eğer metinlere oturtulabilir ve bu görüşe üstün gelecek bir başka görüş ortaya çıkmazsa, güvenilirlik kazanır.